

כֵּן יָקוּם!
(חתימת המלכות).

ספר חמשה-עשר.

עַל עֲדוֹת וְהִשָּׁבָעָה

ובו הקדמה וארבעה שערים.

הקדמה.

אילו מונחים מהפייקה.

1676. רְאָיָה – הוכחה יפה. רְאָיָה (בינה).
1677. מפורסמות הם דברי הודעה של עדה כשאין הדעת נותנת שיתאחדו מפורסמות (תואתר).
- אנשיה לשקר.
1678. רכוש-שאיין-עמור-טענה הוא רכוש שאינו מצויין באחד מדרכי רכוש-שאיין-עמור-טענה (מלך מסלק). רכוש-שיש-עמור-טענה (מלך בסבב).
- הרכישה כגון ירושה ולקחה.
- רכוש מצויין באחד מדרכים אלה נקרא רכוש-שיש-עמור-טענה.
1679. מוחזק הוא מי שתופס בידים בדבר של ממש, או שהוכח כי נהג מוחזק בו דרך בעלים. זי-אל-יד).
1680. מחוסר-חזקה הוא מי שאין לו חזקה ושליטה כדלעיל. מחוסר-חזקה (חארג').
1681. הַשָּׁבָעָה היא הטלת שבועה על אחד מבעלי-הדין. השבעה (תחליף).
1682. השבעת-שני-הצדדים היא הטלת שבועה על בעלי-הדין שניהם. השבעת שני הצדדים (תחאליף).
1683. העמדת-דבר-על-חזקה, כלומר, העמדת ענין על מצבו הקיים, על-חזקתו (תחקים אל האל).
- והיא חזקה-דְּהִשְׁתָּא.
- חזקה-דְּהִשְׁתָּא פרושה להחליט בדבר המשכת קיומו של דבר שהוברר חזקה-דְּהִשְׁתָּא פרושה להחליט בדבר המשכת קיומו של דבר שהוברר ויפה, במקום שאין ידים מוכיחות את אי-מציאותו כיום, כלומר, להשאיר דבר במצבו הקודם. (אסתצחאב).

שער ראשון.
על העדות¹*
 ובו שמנה פרקים.

פרק ראשון.
על גדר העדות.

1684. עדות היא הגדת דברים בפני השופט ובמעמד בעליהדין בענין זכות שיש לו לפלוני אצל אלמוני, בהזכרת המאמר „עדות“, כלומר: „הריני מעיד“.
- עד (שאהר).
 מי-שהעיד-לו (משהוד לה).
 מי-שהעיד-בו (משהוד עליה).
 נשוא-העדויות (משהוד בה).
- מגיד העדות קרוי עד.
 פלוני — מי-שהעיד-לו.
 ואלמוני — מי-שהעיד-בו.
 והזכות — נשוא-העדויות.
1685. בענינים שזכויות בני אדם תלויות בהם העדות היא בשני אנשים, או באיש ושתי נשים.
- מספר העדים.
- אבל במקום שלא יתכן שתהא להם לאנשים ידיעה בדבר, מקבלים עדותן של נשים בענין זכות לנכסים.²
1686. אין מקבלים את עדות האלם והסומא.
- האלם והסומא.

פרק שני.

על דרך גבית עדות.

1687. הגדרת עדות מחוץ לבית המשפט אינה עדות.
- אין עדות אלא בבית המשפט.
1688. צריך שיעידו העדים למראה עיניהם ולא משמועה, לאמר: „שמעתי מפי העם“.³
- אין עדות משמועה.
- אבל מי שהעיד על מקום שהוא הקדש, או על מיתת אדם, לאמר: „שמעתי מפי אדם נאמן“, כלומר „הריני מעיד על כך, מאחר ששמעתי מפי אדם מהימן“, עדותו מועילה.
- לכד מבהקדש או מיתת אדם.

* עיין: פקידת העדות, דרייסון א' פרק נ"ד.

¹ עיין: גראד נ. היועץ המשפטי — 34 P.L.R. 5 231/37 C.R.A.
 וליגמן נ. היועץ המשפטי — 405 P.L.R. 6 29/39 C.R.A.

² עיין: גראד נ. היועץ המשפטי, לעיל.

³ עיין: הוכברג נ. ברנמן — 909 Rot. 60/35 C. A.

ובענין שְׁרָרָה. מִן וַיְחַסּוּ מִשְׁפַּחָהּ. מוֹחֵר לְהַעֲיִד מִשְׁמוּעָה מִבְּלִי שִׁפְרָשָׁה. כְּלוּמָר, מִבְּלִי שִׁזְכִּיר אֶת הַמֵּאֵמֶר „שְׁמַעְתִּי“.

כִּיצַד? מִי שֶׁאָמַר: „יִדְעַתִּי שֶׁפְּלוֹנִי הָיָה מוֹשֵׁל, אוֹ שׁוֹפֵט, בְּעִיר פְּלוֹנִית בּוֹמֵן פְּלוֹנִי, אוֹ: „פְּלוֹנִי מֵת בּוֹמֵן פְּלוֹנִי“, אוֹ: „בְּנֹו שֶׁל אֱלֹמוֹנִי הוּא“, וְלֹא הוֹזְכִיר אֶת הַמֵּאֵמֶר „שְׁמַעְתִּי“, אֵלָּא הֵעִיד עֵדוֹת בְּרִי אֶף עַל פִּי שֶׁלֹּא רָאָה דְבָרִים אֱלֹה מִימֵו, וְאִפִּילוֹ אִם לֹא הָיָה בְּכַדִּי שִׁירָאָה זֹאת מִימֵו מִחֲמַת גִּילוֹ — מִקְבָּלִים אֶת עֵדוֹתוֹ. וְכֵן אִם לֹא אָמַר „שְׁמַעְתִּי מִפִּי הָעַם“, אֵלָּא הֵעִיד וְאָמַר: „לֹא רָאִינוּ בְּעֵינֵינוּ, אֵלָּא כֵךְ הוּא מְקוּבָּל אֲצֵלָנוּ, וְכֹזֵאת יִדְעֵנוּ“ — עֵדוֹתוֹ עֵדוֹת.

1689. לֹא אָמַר הָעַד „הֲרִינִי מֵעִיד“, אֵלָּא „יִדְעַתִּי דְבַר פְּלוֹנִי“, אוֹ „הֲרִינִי הַגֵּרֶת הָעֵדוֹת כִּיצַד? — לֹא הֵעִיד כְּלוּם. אֲבָל אִם לְאַחַר שֶׁהֲגִיד, שְׁאָלוֹ הַשׁוֹפֵט לֵאמֹר: „הֲאֵם לֹא כֵךְ אַתָּה מֵעִיד?“ וְהִשִּׁיב: „הֵן, הֲרִינִי מֵעִיד כֵךְ“, הֲרִי זֹו עֵדוֹת.

בְּרַם, הוֹדְעָה שֶׁלֹּא נֹאמְרָה אֵלָּא לְשֵׁם בְּרוּרוֹ שֶׁל דְבַר וְגִלְוִיָּה כְּגוֹן הוֹדְעַת מוֹמַחִים, לֹא הֲצִרִיכוּ בָּהּ לְהוֹזְכִיר בְּשֵׁם „עֵדוֹת“, הוּאִיל וְאִין זֹו עֵדוֹת הַשְּׂרַע, אֵלָּא הוֹדְעָה בְּלִבָּד.

1690. מִי־שֶׁהֵעִידוּ לוֹ וּמִי־שֶׁהֵעִידוּ בּוֹ וְנִשְׁוֹאֵהֶעֵדוֹת שֶׁהָיוּ מִצוּיִם בְּפָנָי הָעַד, דִּי לוֹ שִׁיזְרָה עַל שְׁלֹשְׁתָם בְּשַׁעַת הַגְּדַת הָעֵדוֹת, וְאִינוּ צְרִיךְ לְקַרֵּא בְּשֵׁם אֲבוֹתֵיהֶם וְאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם שֶׁל מִי־שֶׁהֵעִידוּ לוֹ וְשֶׁל מִי־שֶׁהֵעִידוּ בּוֹ. אֲבָל בְּעֵדוֹת שִׁישׁ לָהּ זִיקָה לְאָדָם שֶׁמֵת אוֹ לְמִרְשָׁה שֶׁאִינוּ בְּאוֹתוֹ מֵעַמֵּד הֲצִרִיכוּ שִׁיקְרָא הָעַד בְּשֵׁם אֲבוֹתֵיהֶם וְאֲבוֹת אֲבוֹתֵיהֶם. אֲבָל אִם הָיָה הָאָדָם מְפֹרָס וְיָדוּעַ לְרַבִּים דִּי לוֹ לְעַד שִׁיקְרָא בְּשֵׁמוֹ וְכַנְּפוּי מֵאַחַר שֶׁעִיקַר הַדְּבַר הוּא הַתְּאוּרָה כְּדִי לְהַבְחִין בֵּינוֹ וּבֵין אֲחֵרִים.

1691. עֵדוֹת שֶׁעֲנִינָה נִחְלָאוֹת יֵשׁ לְצִיֵּן בָּהּ אֶת הַמְּצָרִים. אֲבָל אִם לֹא צִיֵּן אֶת הַנְּחָלָה הַנְּדוּנָה בְּמִצְרִיָּה, וְהוֹדִיעַ שִׁיקְבַע אוֹתָם וְיִרְאָה עֲלֵיהֶם בְּמִקְוָמָם, הוֹלְכִים לְאוֹתוֹ מִקְוָם וּמִצְוּיִם עֲלָיו לְהִרְאוֹתָם.

1692. תוֹבַע שְׁנִסְתִּיעַ בְּגִבּוֹלוֹת הַמִּצְוּיִנִים בְּשִׁטְר, בְּהַחָאָם לְסַעִיף 1623, וְהֵעִידוּ הָעֵדִים לֵאמֹר: „נְחָלָה זֹו שֶׁמִּצְרִיָּה מִצְוּיִנִים בְּשִׁטְר זֶה שֶׁלוֹ הִיא“ — עֵדוֹתָם שֶׁלְמָה.

1693. מִי שֶׁתְּבַע כּוֹכַכ גֵּרֶשׁ שֶׁהָיוּ לְמוֹרִישׁוֹ בִּיד אַחַר, אִין לְהֵם לְעֵדִים אֵלָּא שִׁיעִידוּ כִּי הָיָה לְמוֹרִישׁ סְכוּם זֶה אֲצֵלוֹ, וְלֹא הֲצִרִיכוּם לְפָרֵשׁ שֶׁהוֹרִישׁוּ לְיֹורְשָׁיו. הוּא הָדִין בְּתַבְיַעַת דְּבַר־שֶׁל־מִמֶּשׁ בְּמִקְוָם חוֹב, כְּלוּמָר, בְּתַבְיַעַת נְכֻסִים שֶׁהָיוּ לוֹ לְמוֹרִישׁ בִּיד אַחַר.

1694. מִי שֶׁתְּבַע כּוֹכַכ גֵּרֶשׁ מֵעוֹבוֹן, דִּי לְהֵם לְעֵדִים שִׁיעִידוּ שֶׁהָיָה לוֹ לְחוֹבַע חוֹב זֶה אֲצֵל הַמֵּת, וְאִין עֲלֵיהֶם לְפָרֵשׁ שֶׁנִּשְׂאָר חָיִיב אֶת הַסְּכוּם בְּמוֹתוֹ.

הוא הדין בתביעת דבר־של־מש במקום חוב, כלומר, כשטען האיש שהיו לו נכסים ידועים ביד המת.

1695. מי שתבע חוב מחברו אין להם לעדים אלא שיעידו שהיה לו לתובע חוב זה אצל השני. עדות בתביעת חוב.

אבל נתבע ששאל אם עומד החוב בעינו עדיין, ואמרו העדים: „אין אנו יודעים אם עומד החוב בעינו עדיין“ — אין מקבלים את עדותם.

פרק שלישי.

על תנאי העדות העיקריים.

1696. אין עדות בענין תביעות הנוגעות לזכויות הפרט, אלא אם קדמה לה תביעה בדין. אין עדות אלא לאחר תביעה.

1697. עדות שמציאות הדברים מכחישה, אין מקבלים אותה. כיצד? מי שראינוהו בחיים, או בית בנוי על תלול, והעידו באיש שמת, או על הבית שנהרס, אין מקבלים את העדות ואין משגיחים בה. עדות שהמציאות מכחישה.

1698. עדות הבאה לסתור את המפורסמות אין מקבלים אותה. אין עדות לסתור המפורסמות.

1699. לא התירו את העדות אלא לשם הוכחת זכות בלבד. לפיכך, אין מקבלים עדות שוללת, כגון „לא עשה פלוני דבר זה“, „אין דבר זה שייך לפלוני“, „אין לפלוני חוב אצל אלמוני“, אבל מקבלים ראיה מן המפורסמות, אף אם היא שוללת. אין עדות לשלילה.

כיצד? מי שתבע כו"כ גרש הלואה, לאמר: „הלניתי סכום זה לפלוני בזמן פלוני במקום פלוני“, והביא פלוני ראיה מן המפורסמות, כי באותו זמן לא היה באותו מקום, אלא במקום אחר — מקבלים ראיה זו מן המפורסמות ואין נזקקים לתביעת התובע.⁽¹⁾

1700. תנאי הוא שלא יהא בעדות משום נגיעה בדבר בין מצד הרחקת הנזק או מצד הפקת הנאה. נגיעה בדבר.

לפיכך, אין מקבלים את עדותם של האבות לבנים ועדות בנים לאבותיהם. כלומר, עדות ההורים ואבותיהם לזכות בניהם ונכדיהם, ועדות הבנים והנכדים לזכותם של ההורים ואבותיהם, וכן בעדות הבעל לאשתו והאשה לבעלה. אבל בקרובים זולתם — עדותם זה לזה מתקבלת.

⁽¹⁾ עיין: ריקבר נ. חברה שויצית לביטוח — C.L.R. No. 16 43/37 C.A.

ויסמן נ. חברת לאפונסיר לביטוח — C.A. 96/39 6 P.L.R. 487

לוי נ. אסיקורציוני ג'נרלי — C.A. 34/39 7 P.L.R. 273; P.C.A. 597; C.A. 188/38 5 P.L.R.

וכן אין מקבלים עדותו של אדם שהוא סמוך אצל אחר לזכות סומכו ועדותו של שכיר-היחיד לזכות שוכרו, אבל עדותם של בני-חבורה זה לזה מתקבלת. וכן אין מקבלים עדות השותפים זה לזה בנכסי השותפות, ולא את עדותו של הערב לנכסים, שפרע החייב את נשוא-הערבות. אבל בענינים אחרים עדותם זה לזה מתקבלת.

1701. רעים עדותם זה לזה כשרה, אבל אם הגיעה מדת הרעות עד כדי עדות לרע, שהוא עושה בנכסי חברו כבשלו — אין מקבלים את העדות.

1702. תנאי שלא תשרור שנאה מחמת ענינים גשמיים בין העד ובין עדות לשונא. האיש שהעיד בו.

שנאה מחמת ענין גשמי נודעת על פי המנהג.

1703. אין אדם יכול להיות תובע ועד כאחד. אין תובע עד. לפיכך, אין עדותו של האפוטרופוס ליתום ושל המורשה למרשה שלמה.

1704. אין אדם נאמן בעדותו על מעשי עצמו. לפיכך, אין משגיחים בעדותם של המורשים והסרסורים שהעידו על מעשיהם, ואמרו: „מכרנו“.

ולפיכך, שופט העיר שהעיד לאתר שחדל לכהן במשרתו על פסק-דין שיצא מתחת ידו בהיותו שופט, אין עדותו שלמה.

אבל יש ערך לעדותו שהעיד לאתר שעבר ממשרתו על הודאתו של אחד שהודה בפניו בהיותו שופט.

1705. תנאי הוא שיהא העד נאמן. אין עדות אלא בנאמן.

ואיזהו נאמן? כל שמעלותיו יתירות-על חסרונותיו.

לפיכך, פסולה עדותם של הרגילים בנימוסים העשויים להפחית את כבוד האדם וערכו, כגון הרקדן והליצן והמוחזק שקרן.

פרק רביעי.

על התאמת העדות לתביעה.

1706. עדות המכוננת לתביעה — מקבלים אותה, ואם לא התאימה העדות צריכה לתביעה — אין מקבלים. אבל אין הולכים אחר פשוטו כמשמעו של דבור, אלא אחר כוונתו.

כיצד? היה דבר התביעה פקדון, ואמרו העדים שהודה הנתבע על ההפקדה, או אם היה דבר התביעה גולה, והעידו העדים שהודה הנתבע על גולתו — מקבלים את עדותם.

הוא הדין אם טען החייב שפרע את חובו ואמרו העדים שמחל בעל החוב את חובו — עדותם עדות.

1707. אחד אם היו העדות ודבר התביעה מכוננת, או שהיה נשוא העדות פחות מנשוא התביעה, הרי זה התאמת העדות לתביעה. כיצד? תובע שטען ואמר: „נכסים אלה שלי הם זה שנתים“, ואמרו העדים אף הם כי שלו הם זה שנתים — עדותם עדות. וכן מקבלים את עדותם אם העידו כי שלו הם זה שנה. הוא הדין אם תבע אלף גרש והעידו על חמש מאות גרש, עדותם לחמש מאות גרש כשרה.

או פחות מהתביעה.

1708. עדים שהעידו על יתר מנשוא התביעה — עדותם פסולה. חוץ אם היה בכדי ליִשָּׁב את הנגודים ויִשָּׁבם התובע — עדותם כשרה. כיצד? תבע התובע לאמר: „נכסים אלה שלי הם זה שנתים“, והעידו העדים כי שלו הם זה שלש שנים. עדותם פסולה. הוא הדין אם תבע התובע חמש מאות גרש והעידו העדים על אלף גרש — עדותם פסולה. אבל אם יִשָּׁב התובע את הניגודים שבין התביעה והעדות לאמר: „אמת, היו לי אצלו אלף גרש ונפרעתי ממנו חמש מאות גרש, ואין דבר זה ידוע לעדים“ — עדותם כשרה.

עדות על יתר מנשוא התביעה.

1709. בא התובע בתביעת רכוש שאין עמו־טענה, כגון שאמר: „כרם זה שלי הוא“, והעידו העדים על רכוש שיש עמו־טענה, לאמר: „קנה התובע כרם זה מאת פלוני“ — עדותם כשרה. כיצד? העידו העדים על רכוש שיש עמו־טענה על הדרך האמור, ושאל השופט את התובע: „האף אתה תובע מסבה זו או אולי מסבה אחרת?“ הרי אם אמר התובע: „אף אני תובע מסבה זו“, מקבל השופט את העדות, ואם אמר: „הריני תובע מסבה אחרת“, או „איני תובע מסבה זו“, פוסל השופט את עדותם.

תביעה סתם ועדות רכוש שיש עמו־טענה.

1710. תובע שבא בתביעת רכוש שיש עמו־טענה, כגון שתבע כרם או כיוצא בזה, הרי אם לא קרא בשם המוכר ואמר: „קניתי“ או סתם דבריו, לאמר: „קניתי מאדם אחד“, הרי זה בדין רכוש שאין עמו־טענה, ואם העידו העדים לאמר: „כרם זה שלו הוא“, הרי הואיל ועיקרה של תביעה זו היא בעלות סתם עדותם עדות.

תביעת רכוש שיש עמו־טענה ושאין עמו־טענה.

אבל אם פירש ואמר: „קניתי מאדם פלוני“, והעידו העדים קנין רכוש שאין עמו־טענה — עדותם פסולה. מאחר שאם תוכח קנין הבעלות סתם, הרי יש בזה הוכחה על בעלות מעיקרא ונמצאה, למשל, שיש לתובע זכות גם על הפירות מקדמת דנא. אבל ברכוש שיש עמו־טענה מוכחת הבעלות רק משעת הולדת הטענה, כגון יום המקח. מכאן, שבעלות ברכוש שאין עמו־טענה, יתירה על בעלות ברכוש שיש עמו־טענה, ונמצא שהעיד העד יתר על התביעה.

1711. עדות שיש נגוד בינה ובין התביעה בענין סבת החוב — פסולה. עדות המתנגדת לתביעה בסבת הבעלות.

כיצד? תובע שתבע חוב של אלף גרש מחיר ממכר, והעידו העדים שיש לו לתובע אצל הנתבע סכום כזה בתורת מלֶוּה — העדות פסולה.

הוא הדין כשבא התובע בתביעה לאמר: „רכוש זה בא לי בירושה מאבי“, והעידו העדים כי מאמו יָרְשוּ — העדות פסולה.

פרק חמישי.

על עדים המכחישים זה את זה.

1712. עדים שהכחישו זה את זה בדבר העדות — העדות פסולה. עדים המכחישים זה את זה.

כיצד? העיד האחד על אלף גרש זהב והשני על אלף גרש כסף — עדותם פסולה.

1713. הרי אם הפרש שבדברי העדים בענין הנוגע לדבר העדות, מביא לידי הפרש בעצם נשוא העדות — עדותם פסולה, ואם לאו — עדותם כשרה. הפרש בדברי העדים.

לפיכך, בדברים שיש בהם משום מעשה בלבד, כגון גולה ופרעון חוב, והעיד אחד העדים על המעשה שהיה בזמן ידוע ובמקום ידוע, והעיד השני שהיה המעשה בזמן אחר ובמקום אחר, הרי מאחר שעל ידי הנגודים הללו בא הפרש בנשוא העדות — אין מקבלים את עדותם.

אכל בענינים שהם בבחינת קנין דברים, כגון מקח וממכר, שכירות, ערבות, המחאה, מתנה, משכון, חוב, הלוואה, מחילה וצוואה, הואיל והנגודים שבדברי העדים ביחס למקום וזמן אינם מביאים לידי הפרש בנשוא העדות, הרי אין בזה מניעה לקבלת עדותם.

כיצד? מי שטען שפרע חוב, והעיד אחד העדים שפרע בביתו, והעיד השני שפרע בחנותו — עדותם פסולה. אבל מי שתבע נכסים שביד חברו וטען לאמר: „מכרת לי נכסים אלו בכ״כ גרש, תנם לי“, והעיד אחד העדים שמכר בבית פלוני והעיד השני שמכר בחנות פלונית, עדותם עדות, הואיל ומעשה אינו חוזר ונשנה, אבל קניני דברים יש שהם חוזרים ונשנים.

1714. עדים שנחלקו בצבע הנכסים הגזולים או במינו של בעל־החיים — עדים שנחלקו בצבע ובמין.

אם היה זכר או נקבה — אין עדותם עדות.

כיצד? העיד אחד העדים על בהמה גזולה שצבעה אפור והעיד השני שצבעה שחור או אמוץ, או שאמר האחד שהיה זה סוס ואמר השני סוסה — עדותם פסולה.

1715. תביעה שענינה קשר, ונמצא הפרש בדברי העדים ביחס לסכום במחיר, התמורה אין מקבלים עדותם.

כיצד? העיד אחד העדים שנמכרו הנכסים בחמש מאות גרש ואמר השני שנמכרו בשלש מאות גרש — עדותם פסולה.

פרק ששי.

על העדאה בעדים.

העדאה (תזכיה).

1716. לאחר שהעידו העדים שואל השופט את מי שהעידו בו לאמר: „עדים אלה מה יש לך להגיד עליהם, הנאמנים הם או לא?” אם אמר מי שהעידו בו: „נאמנים העדים בעדותם, או עדותם פְּנָה, הרי הודה בזה בתביעה וחותרים את הדין לפי הודאתו.

העדאה חשאית וגלויה.

אבל אם אמר: „עדי שקר הם”, או „ישרים הם, ואולם טועים הם בדבר זה”, או: „שכחו את הענין” או אותה שעה שאמר „ישרים הם”, כִּפַּר בעצם בשואהתביעה, אין השופט חותך את הדין אלא חוקר ודורש אם העדים עדי אמת הם, בדרך של העדאה בעדים חשאית וגלויה.

1717. ההעדאה בעדים החשאית והגלויה היא על ידי אנשים מתוך אותה חברה שהעדים נמנים עליה.

מי מעיד בעדים?

כיצד? היה העד תלמיד חכם, הרי ראש בית המדרש שהוא מסתפח בו ואנשים מנכבדי התושבים נדרשים להעידו; היה איש צבא — קציני הגדוד וסופרים, סופר — ראשי לשכת הסופרים ופקידיה, סוחר — אנשים מנכבדי הסוחרים, אומן — ראש החבר ואנשים מטובי האומנים של אותה אימנות מעידים בו. היה נמנה על איזה חברה אחרת — נאמני השכונה או הכפר ונכבדיה מעידים בו.

1718. ההעדאה החשאית נעשית על ידי פְּתָק הקרוי בלשון חכמי הפיקה כְּתָב־סְתָרִים.

העדאה חשאית כיצד?

כיצד? כותב השופט את שם התובע והנתבע ואת בשואהתביעה ושמות העדים, כנויים ועסקם, תּוֹתָם ומקום מגורם ושמות אבותיהם ואבות אבותיהם. ואם היו מפורסמים, אינו כותב אלא שמותיהם וכנויים בלבד. כלליו של דבר, מתאר הוא את העדים עד כדי שיהא אפשר להבחין בינם ובין אחרים. נותן את הפתק לתוך מעטפה, חוֹתְמָה בחותמתו ושולחה לאנשים שנבחרו להעיד בעדים.

כתב־סתרים (מסתורה).

המעידים פותחים את כתב־הסתרים וקוראים בו. נמצאו העדים נאמנים, הרי הם כותבים בצד שמותיהם לאמר: „נאמן וכשר לעדות”. לא נמצאו נאמנים, כותבים וחותרים לאמר: „אינם נאמנים”. את כתב־הסתרים נותנים שוב לתוך מעטפה וחותרים אותה ומחזירים לשופט, מבלי שידע השליח המביא או איש אחר זולתם את הכתוב בזה.

1719. המעידים בעדים שלא כתבו בכתב-הסתרים שהעדים נאמנים וכשרים לעדות, אלא כתבו דברים הפוסלים בהם בפרוש או מכללא, כגון: "אינם נאמנים", או "לא עמדנו על טיבם", או "אין מוגם ידוע" או "לאלהים פתרונים", או שהחזירו את הכתב כשהוא חתום ולא כתבו כלום, אין השופט מקבל את עדותם של העדים.

ובכגון זה אין השופט אומר לתובע "פסולים עדיך", אלא אומר לו: "אם יש לך עדים אחרים — הביאם".

ואילו אם נמצא כתוב בכתב-הסתרים שהעדים נאמנים וכשרים לעדות, פותחים בשורה השניה בהעדאה גלויה.

1720. וכך מסדרים את ההעדאה הגלויה: המעידים בעדים נדרשים לבוא ולעמוד לפני השופט במעמד בעלי הדין והם מעידים בהם, או שולחים את העדים יחד עם בעלי-הדין בלוי'ת הממונה על ההעדאה אל המעידים ועורכים את ההעדאה הגלויה במקום הקצאם.

1721. אף-על-פי שההעדאה החשאית די לה במעיד אחד, התקינו שיהיו לפחות שנים לי'תר חזוק.

1722. ההעדאה הגלויה הואיל והיא כמין עדות, נוהגים בה תנאי העדות וקביעתה. ברם, אין על המעידים להזכיר את המאמר "עדות".

1723. עדים שהוכחה נאמנותם לדבר אחד בעיני השופט, הרי אם העידו בדבר אחר בפני אותו שופט ולא עברו ששה חדשים בינתיים, אין הוא מטפל בהעדאה חדשה בהם, ואם עברו ששה חדשים — חוזר ועורך את ההעדאה.

1724. אחד לפני ההעדאה או לאחריה אם תלה מי-שהעידו-בו דבר בעדים שיש בו משום פסול, כגון הרחקת הנזק או הפקת הנאה, דורש ממנו השופט ראיה. הוכיח מי-שהעידו-בו את טענתו בראיה — פוסל השופט את עדותם. לא הוכיח, הרי אם טרם ערך השופט את ההעדאה — עורקה, ואם כבר ערקה — פוסק לפי עדותם.

1725. נמצאו בין המעידים פוסלים בעדים ומכשירים — צד הפוסלים מכריע. ואין השופט חותך את הדין לפי עדות העדים.

1726. עדים בדבר שבממון שמתו אחרי גביית עדותם או שנעלמו, יכול השופט לערוך את ההעדאה בהם ולפסוק לפי עדותם.

מלואים.

על השבעת העדים.

השבעת העדים. 1727. הרי שבקש מי־שהעידו־בו את השופט לאמור: "השבע את העדים אם שקרו בעדותם", וראה השופט צורך בדבר לתת חווק לעדות בשבועה, יכול הוא להשיע את העדים ולהגיד להם: "תשבעו — אקבל עדותכם, ואם לאו — לא אקבל".

פרק שביעי.

על עדים שחזרו בהם מעדותם.

לפני פסק־הדין. 1728. עדים שחזרו בהם מעדותם בפני השופט לאחר קבלת עדותם ולפני שנחתך הדין, הרי זה כאילו לא העידו כלום, וגוערים בהם בנוזפה

לאחר פסק־הדין. 1729. עדים שחזרו בהם מעדותם בפני השופט לאחר שנחתך הדין, אין פסק־דינו של השופט בטל, ומחייבים את העד בדמי הנידון.

אחרים מהעדים שחזרו מעדותם. 1730. עדים שחזרו בהם אחדים מהם מעדותם כדלעיל — הרי אם מספר שאר העדים יש בו כדי עדות כרת, אין מחייבים את העדים החוזרים, אלא גוערים בהם בנוזפה בלבד. לא נמצא מספרם של שאר העדים כדי עדות, הרי אם היה החוזר אחד, מחייבים אותו במתצית דמיו של הדבר הנדון. היו החוזרים יתירים על אחד, מחייבים את כולם חלק כחלק.

אין חזרה אלא בפני השופט. 1731. הצריכו שתהא החזרה מהעדות בפני השופט. עדים שחזרו בהם מעדותם שלא בפני השופט, אין חזרתם מועילה.

לפיכך, אם טען מי־שהעידו־בו שחזרו בהם העדים מעדותם במקום אחר — אין שומעים לו.

ואילו עד שהעיד בפני שופט אחד וחזר בו מעדותו בפני שופט אחר — חזרתו מועילה.

פרק שמיני.

על המפורסמות.

רבי מספר העדים. 1732. אין יתרון לרבוי עדים, כלומר, עדיו של אחד מבעלי הדין שהיו מרובים מעדיו של בעל הדין השני, אין בזה משום הכרעה לצדו, חוץ אם היה הרבוי עד כדי בחינת מפורסמות.

אין לפתור מפורסמות. 1733. המפורסמות מְפִיעִים את הוודאות. לפיכך, אין להביא רְאִיָּה לסתור את המפורסמות, כמבואר לעיל.

1734. כשם שלא הצריכו להזכיר את המאמר „עדות” במפורסמות, כך כללים לא הצריכו שיהיו המודיעים נאמנים. לפיכך, אין צורך להעיד במודיעים.

1735. לא הצריכו שיהא מספר המודיעים במפורסמות קבוע ובלבד שיהא רבוי המודיעים במפורסמות. מספרם רב עד כדי שלא ימכּן שיתאחדו לשקר.

ד

ז

בו

שער שלישי.

על השבעת אחד הצדדים: (1)

1742. אחד היסודות של פסק-הדין היא השבועה או הסרוב להשבע.
והרי התובע שלא היה יכול להוכיח את תביעתו, משביעים לפי דרישתו את הנתבע.
אבל מי שבא בתביעה על חברו, לאמר: „מורשהו של פלוני אתה“, וכפר הלה — אין צריכים להשביעו. וכן שנים שתבע כל אחד מהם נכסים שביד אחר, לאמר: „לקחתי אותם מידו“, והודה הלה שמכר לאחד מהם, וכפר לשני, אין משביעים אותו.
לענין זה הרי לקיחה בשכירות וקבלת משכון ומתנה דינו כדין לקיחה במכר.⁽²⁾

אימתי
משביעים?

1743. כשמשביעים את אחד מבעלי הדין הרי הוא נשבע בשם האל באלהים (ואללה באללה). המדומם, לאמר: „באלהים“.⁽³⁾
1744. אין שבועה אלא בפני השופט או בפני סגנו. וסרוב לשבועה בפני אחר אין לו דין סרוב.
נוסח שבועה באלהים (ואללה באללה). המדומם, לאמר: „באלהים“.⁽³⁾
פפני מי נשביעים?

* עיין: היפוכו של כלל זה בתלמוד, סנהדרין ל"ז:

(1) עיין: קלינהוף נ. ליונהיים — C. A. 110/39 6 P.L.R. 558

חזן נ. מילשטין — C. A. 45/24 1 P.L.R. 25
מרנקנטאל נ. לאבל, לעיל.

(2) עיין: פיטיאני נ. מיזפין — C. A. 165/23 1 P.L.R. 11

אלנפל נ. עבדו — C. A. 93/25 1 P.L.R. 83

פלדברנד נ. ראב — C. A. 98/26 1 Rot. 17

רוקח נ. קמאל — C. A. 22/27 1 P.L.R. 154

סולימאן נ. חסן — C. A. 117/27 1 Rot. 60

חברת איסט נ. חיראלה — C. A. 64/28 1 Rot. 345

בידאס נ. תלאוי — C. A. 91/29 1 P.L.R. 500

שמעון נ. ברקליס בנק — C. A. 94/31 1 P.L.R. 602

קלוצקובה נ. אטנסי — C. A. 1/32 1 P.L.R. 762

במיה נ. ליפשיץ — C. A. 183/33 2 P.L.R. 252

(3) עיין: שמעון נ. ברקליס בנק, לעיל.

1745. הרשאה נוהגת בהשבעה, אבל אינה נוהגת בשבועה. הרשאה.
לפיכך יכולים המורשים לדון להשביע את בעל הדין, אבל אם הוטלה שבועה על המרשה, עליו להשבע בעצמו, ואין להשביע את מורשהו.
1746. אין השבועה באה אלא אם תבע עליה אחד מבעלי הדין. אימתי משביע השופט מאליו.
מארבעה משלים שבהם מטיל השופט שבועה אף שלא היתה דרישה לכך: ⁽¹⁾
(א) מי שתבע זכות בעובון והביא ראיה על תביעתו, משביע השופט את התובע שלא נפרע את זכותו מהמת על איזה דרך שהוא, בין בעצמו ובין על ידי אחר בעדו, שלא מחל לי, שלא המחהו על אחר, שלא נפרע מאחר ושאין בידו משכון מהמת להבטחת הזכות.
קוראים לזה שבועת-ברור.
(ב) נמצא עורר על נכסים והביא ראיה על תביעתו, משביעו השופט שלא מכר את הנכסים האלה, ושלא נתנם במתנה, כללו של דבר, שלא הופקעה בעלותו על איזה דרך שהוא.
(ג) החזיר הלוקח את הממכר מחמת מום, משביעו השופט שבעמדו על המום לא סבר וקבל לא בפרוש ולא מכללא על ידי שליטה, כגון שליטה כדרך הבעלים, כמבואר בסעיף 344.
(ד) קודם שיוציא השופט פסק-דין בענין מצרנות, הרי הוא משביע את המצרן שלא בטל את המצרנות, כלומר, שלא הפסיד את זכות מצרנותו על איזה דרך שהוא.
1747. נתבע שנחפו להשבע לפי דרישת בעל דינו מבלי שנשאל לכך דין הנחפו להשבע.
על ידי השופט, אין שבועתו שבועה, והשופט חוזר ומשביעו.
1748. מי שעמד להשבע על מעשיו משביעים אותו על המוחלט, לאמר: צורת השבועה.
„דבר זה כך הוא, או „אינו כך.“
אבל אם עומד הוא להשבע על מעשי אחרים, הרי הוא נשבע על אי ידיעתו, כלומר, שאין הוא יודע דבר זה.
1749. השבועה מתיחסת לסבה או לתולדה. שבועה בענין סבה או תולדה.
נמצא ששבועה שאירע איזה דבר או שלא אירע, הרי השבועה על הסבה, ושבועה על דבר שעודנו קיים או אינו קיים כבר היא שבועה על התולדה.
כיצד? בתביעת מכר, הרי השבועה שלא היה קשר מכר מעולם היא שבועה על הסבה, אבל שבועה שקיים הקשר עדיין או לאו, היא שבועה על התולדה.

⁽¹⁾ עיין: יוסף נ. צאיע' — C. A. 137/26 4 Rot. 1215

עאקל נ. ביניה — C. A. 83/30 1 Rot. 31

גודאל נ. ברנפלד, לעיל.

1750. תביעות שונות שהובאו כאחת, די להן בשבועה אחת, ואין משביעים על כל אחת ואחת בפני עצמה. שבועה אחת לכמה תביעות.
1751. תביעות בעסקי ממון שנדרש בהן המחוייב שבועה להשבע, וסרב לכך בין בפרוש, לאמר: „איני נשבע“, או מכללא בשתיקה בלא נתינת טעם לדבר — פוסק השופט לפי סרובו, ואם נשבע לאחר שנחתך הדין, אין שומעים לו, ופסק־דינו של השופט בפנינו עומד. (!) דין סרוב לשבועה.
1752. שבועתו של האילם ברמיזותיו הידועות — שבועה, וסרובו — סרוב. אילם.

מלואים :

1753. תובע שאמר: „אין לי עדים כלל“, והלך אחר כך והביא עד, או אם אמר: „אין לי עדים חוץ מפלוני ופלוני“, והוסיף ואמר: „יש לי עד אחר“ — אין מקבלים אותו. תובע שאמר: „אין לי עדים כלל“.

שער רביעי.

על העדפת ראיות והשבעת שני הצדדים

ובו ארבעה פרקים.

פרק ראשון.

על מחלוקת בענין חוקה.

1754. נחלאות שמתעסקים עליהן הרי יש להוכיח בהן את החוקה
 בראיה. ואין להוציא פסק-דין, שהנתבע הוא המוחזק, על יסוד קיומם של שני
 הצדדים, כלומר, על פי הודאת הנתבע בתביעת התובע.
 אבל אם בא התובע בתביעה לאמר: „נכסים אלה קניתיים מידך“ או
 „גזלתם מידי“, אין צורך להוכיח בראיה שהנתבע הוא המוחזק.
 וכן, מטלטלים שנמצאו ביד אדם הרי הם בחזקתו, ואין צורך להוכיח
 בראיה על הדרך האמור לעיל, והודעתם של שני הצדדים דיה.

הוכחת חוקה
 כיצד ?

(1) עיין: אל ביסאר נ. בטרנס — C. A. 269/23 ו P.L.R. 12

בולרשטין נ. חמדי — C. A. 132/26 ו P.L.R. 118

רומיו נ. דוביצקי — C. A. 119/32 4 Rot. 1388

בודירי נ. בודירי — C. A. 195/38 5 P.L.R. 538

פלדברנד נ. ראב; חברת איסט נ. האיראלה, לעיל.

1755. שנים שנחלקו בנחלה וטען כל אחד מהם שהוא המוחזק, דורשים מהם להביא ראיה על החזקה. הביאו שניהם ראיה על החזקה, הרי הוכחה חזקת שניהם בשותפות. ואם לא יכול היה האחד להוכיח חזקתו והביא השני ראיה על החזקה, פוסקים עליו שהוא המוחזק והראשון נחשב למחוסר חזקה. ואם לא הוכיח איש מבעלי הדין את חזקתו, מטילים שבועה על כל אחד ואחד על פי דרישת האחר, שאין לבעל דינו חזקה בנחלה. סרבו שניהם להשבע, הרי זה הוכחה ששניהם מחזיקים בנחלה בשותפות.

ואם סרב האחד ונשבע השני, פוסקים שהנשבע הוא המוחזק היחידי באותה נחלה, והשני — מחוסר חזקה.

ואילו אם נשבעו שניהם, פוסקים שאין הנחלה בחזקת איש מהם והיא שמורה עד שיתברר המצב.

פרק שני.

על העדפת ראיות.

1756. שנים ששלטו בנכסים בשותפות, כלומר, החזיקו בהם שניהם, וטען האחד: „כולם שלי“, והשני — „שותפים אנו בהם“, הרי ראיתו של הטוען „כולם שלי“ קודמת.

כלומר, אם עמדו שניהם להביא ראיות לחזוק תביעתם, מקדימים את ראיתו של הטוען טענת קנין יחיד לראית הטוען שותפות בנכסים.

אמרו שניהם: „כולם שלי“, והביאו ראיה, פוסקים להם את הנכסים בשותפות, ואם לא יכול היה האחד להוכיח, והוכיח השני את תביעתו, פוסקים לו את הנכסים כולם.

1757. בתביעת רכוש שאין עמו טענה, ושלא פורש בה זמן, ראיתו של מחוסר החזקה קודמת.

כיצד? מי שתבע בית שביד חברה, לאמר: „בית זה שלי הוא, ואדם זה מחזיק בו שלא כדין, רצוני שיוצא מידו וינתן לי“, וטען המוחזק ואמר: „בית זה שלי הוא, והריני מחזיק בו כדין“, מקדימים את ראית מחוסר החזקה ושומעים אותה.

1758. תביעות קנין בעלות, שלא פורש בהן זמן ושהן מוגבלות בסבה העלולה להיות חוזרת ונשנית, כגון, מכר, הן בדין תביעות רכוש שאין עמו טענה, וגם באלה מעדיפים את ראית מחוסר החזקה על ראית המוחזק.

חזן אם טענו שניהם שבאה להם הבעלות מיד אדם אחד, שבכגון זה מבכרים את ראית המוחזק.

כיצד? מי שתבע חנות שבחזקת אחר ואמר: „חנות זו מאת נְלִיאָע'א קניתיה, והואיל ושלי היא, הרי אדם זה מחזיק בה שלא כדין“, וטען המוחזק, ואמר: „מאת בְּקָרְאִפְנֵי קניתיה“, או מְאָבִי נפלה לי בירושה, ועל יסוד כך הריני מחזיק בה“, מעדיפים את רְאִית מחוסר-החזקה ושומעים אותה. אבל אם אמר המוחזק: „חנות זו קניתיה אני מְלִיאָע'א מבכרים את רְאִיתו על ראית מחוסר-החזקה.

1759. בתביעת בעלות מוגבלת בסבה שאינה עלולה להיות חוזרת ונשנית כגון בוולדות — ראיתו של המוחזק קודמת.

תביעת בעלות מסבה שאינה חוזרת ונשנית.

לפיכך, מחוסר-החזקה ומוחזק שנחלקו בְּסִיָּת וטען כל אחד שסוסתו היא שילדה את הַסִּיָּת הזה, מבכרים את רְאִית המוחזק.

1760. בתביעת קנין בעלות שפורש בה זמן מעדיפים את רְאִית מִי שקדם זמנו.

מי שקדם זמנו ראיתו קודמת.

כיצד? מי שתבע מגרש שבחזקת אחר לאמר: „מגרש זה קניתיו מאת פלוני לפני שנה“, וטען המוחזק: „מגרש זה נפל לי בירושה מאבי שמת לפני חמש שנים“, מקדימים את ראית המוחזק. ואם אמר: „ירשתיו מאבי שמת לפני ששה חדשים“, מבכרים את רְאִית מחוסר החזקה.

הוא הדין אם טען כל אחד מהם שקנה את נשוא-התביעה מאיש אחר ופירשו שניהם את הזמן שרכשו בו המוכרים את הרכוש, מבכרים את ראיתו של זה שזמן רכישתו של המוכר לו קודמת.

1761. בתביעת וולדות אין משגיחים בזמן ומקדימים את ראית המוחזק כדלעיל.

אבל אם לא התאים גילו של נשוא-התביעה לזמן שפורש על ידי המוחזק, הרי אם התאים לזמן שפורש על ידי מחוסר-החזקה, מעדיפים את ראיתו. ואם היה הגיל בנגוד לדברי שניהם או שאין הגיל ידוע, ראיות שניהם בטלות, ונשוא-התביעה נשאר ביד המוחזק.

1762. הטוען יָתֵר — ראיתו קודמת. הטוען יתר.

כיצד? מוכר וקונה שנחלקו בשעור המחיר או הממכר, מבכרים את ראיתו של התובע יָתֵר.

1763. הראיה לקנין בעלות קודמת לְרְאִית השאילה. ראית בעלות ושאילה.

כיצד? מי שרצה להוציא נכסים מיד חברו וטען לאמר: „נתתים לו בשאילה להשתמש בהם“, ואמר השני: „נכסים אלה מְכַרְתֶּם לי“, או נְתַתֶּם לי במתנה — ראית המכר או המתנה קודמת.

1764. ראית המכר קודמת לראית המתנה, המשכון והשכירות; וראית השכירות קודמת לראית המשכון. מכר, מתנה, משכון וכו'.

כיצד? מי שתבע את חברו לאמר: „מכרתי לך נכסים אלה, שלם לי מחירם.“
ואמר השני: „במתנה נתתם לי ומכרתם לידי“, מעדיפים את ראית המכר.

1765. בשאלה, ראית הסתם קודמת. שאלה.

כיצד? סוס שאול שאבד ביד השואל, ובא המשאל בתביעת שוויו לאמר:
„השאלתי לך את הסוס לארבעה ימים ולא החזרתו לידי, ואבד הסוס ביום
החמישי“, וטען השואל לאמר: „לא הגבלת בפרוש את השאלה לארבעה ימים,
והשאלת לי, סתם, את הסוס להשתמש בו“ — ראית השואל קודמת ושומעים
אותה.

1766. ראיה משעת חזקת בריאות וראיה משעת מחלת שכיב־מרע — חזקת בריאות
ומחלת שכיב־
מרע. ראית הבריאות קודמת.

כיצד? מי שנתן מתנה לאחד מיורשיו ומת, וטען אחד היורשים, כי בשעת
מחלת שכיב־מרע נעשתה המתנה, וטען מקבל המתנה שנעשתה המתנה במצב
של בריאות — ראית מקבל המתנה קודמת.

1767. מבכרים את ראית הדעת השפויה על ראית הדעת חזקת דעה
שפויה וטרופה. הטרופה.

1768. ראית הישן וראית החדש — ראית החדש קודמת. ישן וחדש.
כיצד? מי שהיתה תעלת המים שלו עוברת באדמת רעהו, ונחלקו בדבר
הדושה או יושנה, וטען בעל הבית, כי חדשה היא ודרש להעביר את התעלה,
וטען בעל התעלה שישנה היא — מקדימים את ראית בעל הבית.

1769. כל שראיתו קודמת ולא היה יכול להוכיח תביעתו בראיה, דורשים הקודם בראיה
שלא הוכיח
בראיה. ראיה משכנגדו. הוכיח — מוטב; לא הוכיח — משביעים אותו.

1770. כל שראיתו קודמת ולא עלתה בידו להוכיח כדלעיל, והביא שכנגדו אין ראיה לאחר
פסק־הדין. ראיה, הרי אם לאחר שנחתך פסק־הדין על ידי השופט רצה הקודם־בראיה
להביא ראיה — אין שומעים לו.

פרק שלישי.

מי נאמן על דבורו, והעמדת דבר על חזקתו.

1771. בעל ואשתו שנחלקו בנכסים הנמצאים בתוך בית שדרו בו שניהם, בעל ואשה.
הרי אם היו דברים שהם לשמוש הבעל, כגון, רובה וחרב, או דברים שתשמישם
לשניהם, כגון כלי בית ותכשיטים — ראית האשה קודמת.
ואם לא יכלו שניהם להוכיח, נאמן הבעל על דבורו בשבועה. כלומר, אם
נשבע שהנכסים האלה אינם משל אשתו, תותכים את הדין לזכותו.

ואילו בדברים המועילים רק לנשים, כגון שמלות, ותכשיטים, ראית הבעל קודמת. ואם קצרה יד שניהם מהוכיח, נאמנת האשה על דבורה בשבועה. ואילו אם האחד הוא האומן או המוכר של הדברים המועילים לאחר, הרי הוא נאמן על דבורה בשבועה.

כיצד? עגילים הם מהתכשיטים המיוחדים לנשים. אבל אם היה הבעל צורף־זהב, הרי הוא נאמן על דבורו בשבועה.

1772. מת הבעל או האשה, באים היורשים תחתיהם. אבל אם קצרה יד שני הצדדים מהוכיח כדלעיל, הרי בדברים המועילים לשניהם, נאמן מי שנשאר בחיים על דבורו בשבועה, ואם מתו שניהם, הרי בדברים המועילים לשניהם יורשי הבעל נאמנים על דבורם בשבועה.

יורשי הבעל והאשה.

1773. נותן המתנה שרצה לחזור בו ממתנתו, וטען המקבל שאבדה המתנה מידו, הרי הוא נאמן על דבורו בלא שבועה.

נותן המתנה ומקבלה.

1774. הנאמן — מקיימים את חזקתו בתור זכאי־בשבועה. כגון שתבע המפקיד את פקדונו ואמר הנפקד: „החזרתיהו לך“, נאמן הנפקד על דבורו בשבועה, אבל אם רצה להביא ראיה כדי להפטר משבועה, שומעים את ראיחו.⁽¹⁾

מפקיד ונפקד.

1775. מי שהיה חייב כמה חובות ונתן איזה סכום לבעל חובו, הרי הוא נאמן על דבורו באיזה חוב זקף.⁽²⁾

נאמנות החייב באיזה חוב זקף.

1776. טחנה שכלתה תקופת שכירותה, ורצה השוכר לגכות מדמי השכר כסכום העולה בחשבון הזמן שנפסקו בו המים בתוך תקופת השכירות, ונחלקו השוכר והמשכיר בדבר, ולא היתה ראיה ביד שניהם, הרי אם נחלקו באריכות זמן ההפסקה, כגון אם טען השוכר שנפסקו המים עשרה ימים ואמר המשכיר שנפסקו חמשה ימים, נאמן השוכר על דבורו בשבועה. ואם נחלקו בעצם דבר ההפסקה, כלומר, אם כפר המשכיר בעצם הפסקת המים, מעמידים את הדבר על חזקתו.

שוכר ומשכיר.

כיצד? הרי שהיו המים זורמים בשעת התביעה והדין נאמן המשכיר על דבורו בשבועה, ואם היו המים כוזבים באותו שעה, נאמן השוכר על דבורו בשבועה.

1777. שנים שנחלקו במרְזָב שמימיו נוטפים על ביתו של האחד, אם חדש או ישן הוא, וטען בעל הבית שהמרזב חדש הוא ודרש להעבירו, ולא היה

מתלוקת במרזב, ישן או חדש.

⁽¹⁾ עיין: קסאב נ. בצר — C. A. 87/26 1 Rot. 16

אלג'אר נ. עמוס — C. A. 187/37 2 C.L.R. 61

נבלסי נ. סנדוקאק — C. A. 62/39 6 P.L.R. 349

פרנקנסאל נ. לאבל, לעיל.

⁽²⁾ עיין: בנק עותומן נ. מולקי — C. A. 99/34 2 P.L.R. 292

ביד שני הצדדים כדי ראיה, הרי אם בשעת העמידה לדין היו המים נוטפים, או שהיתה נטיפתם תחילה ידועה, מעמידים דבר על חזקתו, ובעל הנטיפה נאמן על דבורו בשבועה, כלומר, משביעים אותו שאין הנטיפה חדשה, ואילו אם לא היו המים נוטפים בשעת העמידה לדין או שלא היתה נטיפתם קודם לכן ידועה, אין בעל הבית נאמן על דבורו בשבועה.

פרק רביעי.

על השבעת שני הצדדים.

1778. מוכר ולוקח שנחלקו בסכום המחיר, או במינו או בממכר או גם מוכר ולוקח. בשני הדברים כאחד, הרי מי מהם שהביא ראיה פוסקים את הדין לזכותו. ואם הביאו שניהם ראיה, חותכים את הדין לזכותו של המביא ראיה על היתר. ואם קצרה יד שניהם מהוכיח בראיה, אומרים להם: „יסכים האחד לתביעת השני, או נבטל את המכר“.

ואם אף לאחר מכאן לא הסכים האחד לתביעת חברו, מטיל השופט על כל אחד מהם שבועה בדבר תביעת חברו. ופותחים תחילה בקונה, ואם סרב מי מהם להשבע, הרי הוכחה בזה תביעתו של השני, נשבעו שניהם — מבטל השופט את המכר.

1779. שוכר ומשכיר שנחלקו במכסת השכר עד שלא החזיק השוכר במשכר, ובא המשכיר וטען לאמר: „עשרה זהובים השכר“, ואמר השוכר: „לא כי אלא חמשה זהובים השכר“, הרי כל המביא ראיה מקבלים אותה מידו. ואם הביאו שניהם ראיה, פוסקים את הדין לפי ראית המשכיר. ואילו אם קצרה יד שניהם מהביא ראיה, משביעים את השנים, ופותחים בהשבעת השוכר; וכל המסרב, מחייבים אותו לפי סרובו. ואם נשבעו שניהם מבטל השופט את השכירות. הוא הדין אם נחלקו בזמן או בריחוק מקום המשכר, אבל אם הביאו שניהם ראיה פוסקים לפי ראית השוכר. ואם הטילו שבועה על שניהם, פותחים בהשבעת המשכיר.

1780. משכיר ושוכר שנחלקו כדלעיל לאחר שכלה זמן השכירות, אין מטילים שבועה על שניהם, והשוכר נאמן על דבורו בשבועה.

1781. משכיר ושוכר שנחלקו בסכום השכר בתוך תקופת השכירות, משביעים את שניהם, ומבטלים את השכירות לגבי שארית הזמן. ונאמן השוכר על דבורו ביחס לזמן שכבר עבר.

משכיר ושוכר
לאחר שכלתה
השכירות.

משכיר ושוכר
תוך זמן
השכירות.

1782. נפלה מחלוקת בין המוכר והלוקח לאחר שאבד הממכר ביד הקונה, מוכר ולוקח כשיש מניעה להחזרת הממכר. או לאחר שנתחדש בו מום המונע את החזרתו, אין משביעים את שניהם אלא את הקונה בלבד.

1783. בתביעת ארכא, כלומר, אם האריכו את הזמן או לא, ובענין תנאי תביעת ארכא. ברירה או בדבר קבלת המחיר, כולו או מקצתו, אין משביעים את שניהם, ובכל שלשת המשלים האלה משביעים את הכופר.

מאמר המלכות: 26 לחורש שעכאן שנת 1293.

חבר סועצת המדינה	נאמן התשוכות	יו"ר השכלת העם
סיף אל־דין	סיד חליל	אחמד ג'ודת

סגן יו"ר בית המשפט לכקורת (תמ"ז)	יו"ר סועצת הבקרת השרעית
סיד אחמד חלמי	ומועצת בחירת השופטים
	סיד אחמד חלוזי

יועץ מסקת ההקדשות	קאזי קוזמא
עמר חלמי	אחמד חאלד

סגן שומר פסקי־הדין
עבד אל סתאר.